

1940 Glimt fra Bjørgneset

Våren hadde på et vis ikke riktig kommet ennå, vinteren ga ikke slipp. Det gjorde heller ikke norske styrker som hadde forskanset seg på Ingstadkleven fort i Hegra. Det førte til stor aktivitet fra tysk side på veien som omtrent gikk igjennom stua på Bjørgneset. Krigen kom så mye nærmere for folket på gården. Veien mellom Stjørdal og Hegra var fra før av ikke av beste merket, hvor vårløysinga som vanlig var en fin ballansegang mellom naturkreftene og trafikkbelastningen. Vedlikeholdet ble deretter, hvor den enkelte veifarende selv var sin plog når snøen hadde lagt sin kappe over bygda. At noen kjørte seg fast i vårgjørma, var mer regelen enn unntaket. Folket på Bjørgneset måtte stadig ta et tak når enkelte hadde feilberegnet sin kapasitet og sine muligheter.

Hjørdis og Bård Bjørgnes, august 2007

En sein aprildag i 1940 gjør folket på Bjørgneset seg klare til dagens plikter. Far Ole (f.1891) var jernbanemann, og hadde nettopp tatt seg nedover til Hell. Sønnen Bård (f.1922) står på trappa og gjør seg klar til å ta seg over til gården til Kjelberg Øfsti hvor han var gårdsgutt. Mor (Hanna) Mathilde (f.1893) passerer ham med et ”ha det” i det hun kommer inn fra fjøset, og ved uthuset står Bamse bundet. Gjennom sin logring med halen sender elghunden sine tydelige signaler til Bård om at han kunne tenke seg å bli med. Alt var som det skulle - rutinemessig, men ikke følelsesmessig. Det var en merkverdig stemning.

Det lå et spesielt trykk over bygda. Landet og grendene var nettopp hærtatt - en visste ikke helt hvordan en skulle forholde seg. En ble informert gjennom oppslag på telefonstolper. For øvrig plukket en opp nyheter og meldinger så godt en kunne gjennom kontakt med naboene og forbipasserende. Det gikk mange rykter om beleiringen av det som senere skulle bli hetende Hegra festning. Kampene var harde, ble det sagt. Gjennom trafikken forbi gården kunne folket på Bjørgneset med selvsyn danne seg et godt bilde av hva som foregikk. I ettertid vet vi det meste om hva som skjedde disse dramatiske dagene. Men vi vet lite – for ikke å si ingenting - hva slaget om Hegra kostet okkupanten hva gjaldt menneskelige offer. Vi vet hvem vi selv mistet. Vi vet ikke hvor mange tyskere som falt som følge av beleiringen.

Men at de hadde sine tap, vet vi blant annet av denne lille - kanskje i utgangspunktet ubetydelige hendelsen på Bjørgneset. Som dokumentasjon ble den betydningsfull.

Vanligvis brukte Bård Bjørgnes å sykle av sted bort til Øfstigården, men grunnet vårløsningen bestemte han seg for å spasere bortover denne morgenen. I det han runder hjørnet på huset, hører og ser han en lastebil komme kjørende. Det gikk ikke fort. Bilen manøvrerte seg sakte fremover og i konstante svinger mellom og over telehivninger. Bård ante uråd. Bilen syntes å være tungt lastet, og ville lett kunne kjøre seg fast i gjørma. Og rett som tenkt. Straks før den runder gården havner lastebilen på skrått ned i det som hadde vært ei grøft. Der blir den stående bom fast. Det som nå skjer gjorde et bestemt inntrykk på den unge mannen fra Bjørgneset. Som følge av utforkjøringen, forskyver lasta seg litt, slik at pressenningen glir delvis av og avdekker likene av skutte tyske soldater. Og de var i dobbel forstand blodferske. Det dryppet blod fra soldatene og lasteplanet og ned på den brunhvite snøen. Dette var et sterkt syn for 18-åringen. Hvor mange det var, vet ikke Bård – der jeg sitter og snakker med ham en februar dag i 2007. Men Peder Moum har fortalt at han ble kommandert til å kjøre med hest flere lik ned fra festningsveien til lastebilen - som altså skulle kjøre seg fast ved Bjørgneset. Likeledes fortalte Johan Sivert Olsen at han var med senere på dagen og flyttet de døde tyskere fra nettopp denne lastebilen og over på en jernbanevogn på Hell stasjon.

Bård Bjørgnes står der ved huset og vet på en måte ikke helt hva han skal foreta seg. Det er vel grunn til å tro at ungdommen ble noe paralysert. Flere av de døde var knapt eldre enn ham selv. Han får så vidt tid til å registrere at et par tyskere vimser rundt lastebilen, får nå skjer alt veldig fort. Bamse, hunden som står tjoret ved fjøset, regelrett sliter seg løs og i løpet av et sekund er den fremme ved lastebilen. Teften av blod gjør den vill. Urinstinktene får utløp. Hunden forvandles til en fråtsende ulv. Bård ser at den ene tyskeren først blir livredd, så overtar sinne, og offiseren griper sin luger pistol fra taska og retter den mot hunden. Hvorvidt hunden skjønnte faren, eller ropene fra Bård hadde sin virkning, kan være hipp som happ – i alle fall kom hunden seg unna i siste liten.

Det skal legges til at en lignende episode skjedde også senere på Bjørgneset. Da var det en tysker som kom til gården, uvisst av hvilken grunn - men han hengte fra seg sitt personlige gevær på postkassa og gikk bort til mor Mathilde - som var på vei til fjøset. Han ville se hennes pass, underforstått: kontrollere om hun fulgte forordningen om alltid å ha passet med seg for identifikasjon. Men da sprakk det for den ellers sindige Mathilde på Bjørgneset. Mathilde bare trampet beina i bakken som en sint, olm okse - satte hendene i hoftehøyde slik bare kvinnfolk kan - og så freste hun ut: ”Pass - for å gå i fjøset, kom ikke her!”. Tyskeren ble nok temmelig satt ut og lusket litt molefonken bortover mot hunden Bamse som denne gangen ikke var bundet. Der tok han av seg skjermlua og lot som han ville kaste den som en annen pinne. Bamse var med på leken, men etter hvert som lua aldri la ut på en flygetur, ble nok hunden litt irritert, for brått jafset hunden lua ut av hånda på soldaten - og av sted bars det. Tyskeren var dømt til å tape. I sin maktutfoldelse trakk denne tyskeren også sin luger, og fyrte av sted en rekke skudd hvis hensikt utvilsomt var å treffe hunden. Men han bommet. Hunden var smart nok til å slippe lua og tyskeren forlot Bjørgneset med et kraftig: ”Scheisse”.

Familien Bjørgnes på gården, august 2007. F.v: Tore, Åse Merethe, Rune Tormod og foran: Ingrid